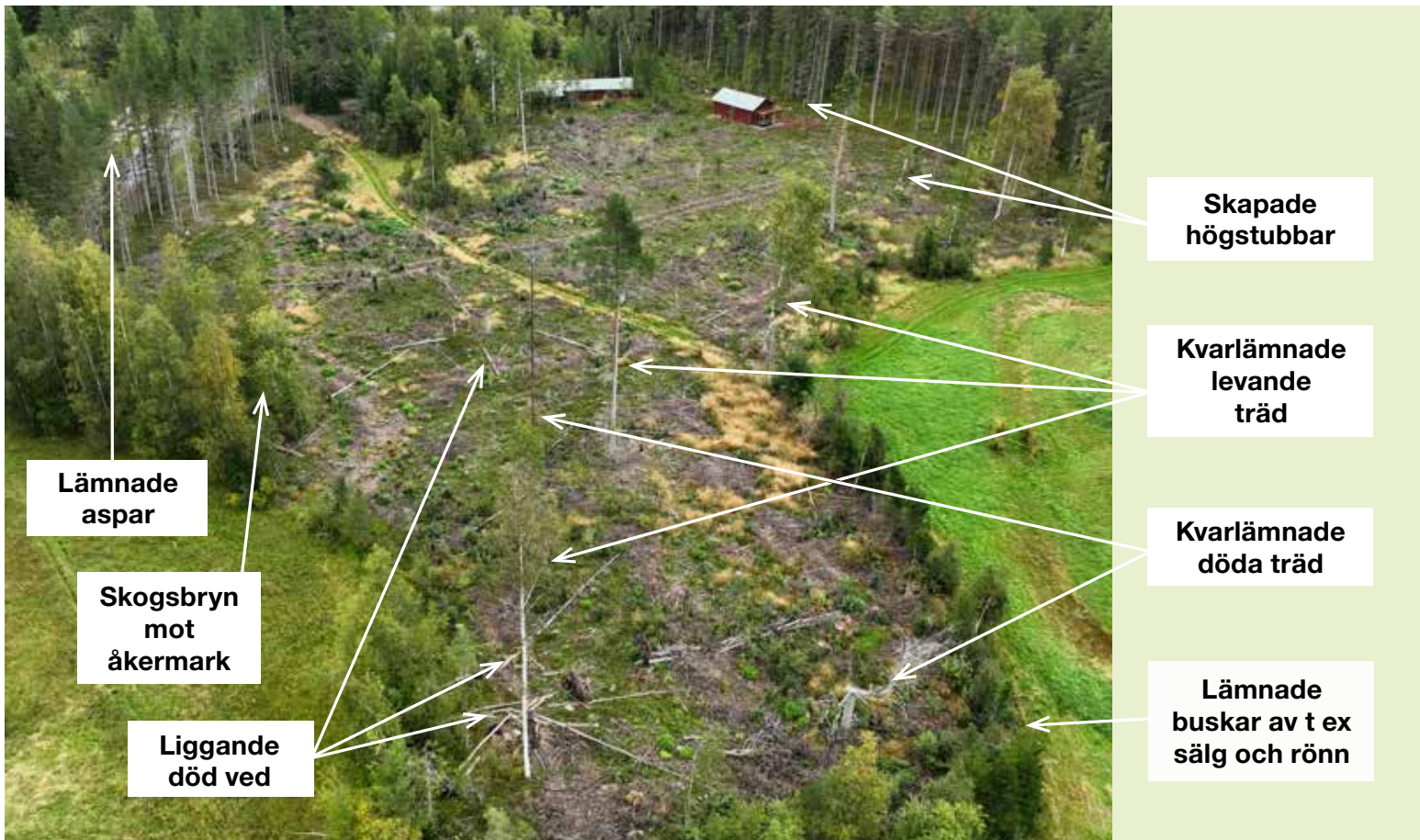

MILJÖHÄNSYN

SCA-nivån eller skogsvårdslagens nivå
– skillnaden sitter i detaljerna

Så här kan det se ut på en trakt som har avverkats med SCA-nivån för hänsyn. Vi har markerat en del av den hänsyn som har lämnats.

När du anlitar SCA för en föryngringsavverkning kan du välja vilken nivå du vill ha på den hänsyn som ska tas. Med skogsvårdslagens nivå uppfyller du alla lagkrav, men väljer du SCA-nivån så går du ett steg längre. På så vis bidrar du med mer hänsyn och gynnar den biologiska mångfalden.

– Det finns många likheter mellan SCA-nivån och skogsvårdslagens krav, men i detaljhänsynen finns det skillnader och det betyder mycket för många arter, säger Andreas Renöfält, skogsekolog vid SCA Skog.

TEXT: MISAN LINDQVIST

FOTO: MAGNUS EKLUND

När SCA föryngringsavverkar i egen skog används alltid SCA-nivån för den hänsyn som tas, om vi inte väljer

förstärkt hänsyn eller hyggesfria metoder. SCA-nivån började användas i slutet av 1990-talet när SCA certifierade sitt skogsbruk.

– SCA-nivån är en kombination av hänsyn enligt lag och frivillig hänsyn. Med vår modell avverkas skogen på ett sätt som vi anser är ansvarsfullt, med god hänsyn till exempelvis arter, mark och vatten. Vårt mål är att våra skogar ska ha minst lika mycket virke, biologisk mångfald och naturupplevelser i framtiden som de har i dag. Vi vet att många privata skogsägare delar den ambitionen, säger Andreas.

I mångt och mycket är det stora likheter mellan SCA-nivån och skogsvårdslagen. Det finns i princip inga skillnader mellan de två nivåerna när det gäller större hänsyn, så kallade hänsynsytor, som till exempel kantzoner och olika typer av hänsynskrävande biotoper. Sådana hänsynsytor identifieras och markeras i samband med traktplaneringen som görs

innan avverkning, oavsett vilken hänsynsnivå du som markägare har valt.

Traktplaneraren kan även markera värdefulla strukturer, som exempelvis värdefulla lågor, träd med bohål eller brandspår. Det hjälper maskinförarna att upptäcka dem, så att de inte skadas. SCAs planerare samlar all information i ett traktdirektiv som avverkningslaget får. På traktdirektivet framgår också vilken hänsynsnivå som gäller.

Maskinlaget följer traktdirektivet och har dessutom ansvar för att identifiera och värna detaljhänsyn i samband med att de avverkar. Detaljhänsyn omfattar strukturer/livsmiljöer som är mindre än 0,1 hektar (33 m x 33 m).

– Detaljhänsynen har flera viktiga funktioner. Den minskar de negativa effekter som en föryngringsavverkning kan ha på natur- och kulturvärden och på landskapsbilden och skapar variation och framtida naturvärden i det uppväxande beståndet. Det inslag av gamla träd och död ved, som ofta saknas i tidigare skötta bestånd, kan

till viss del återskapas. Med hänsyn enligt SCA-nivån kan den kommande skogen i vissa fall bli mer variationsrik än den som avverkats, säger Andreas.

GÅR LÄNGRE I DETALJHÄNSYN

Det är i detaljhänsynen som skillnaden mellan SCA-nivån och skogsvårdslagen blir tydlig.

– Här går SCA längre. Vi sparar till exempel all död ved som är äldre än ett år*, eftersom död ved i allmänhet är en bristvara i dagens skogar. Vi skapar också högstubbar för att bidra med färsk död ved. Genom att även lämna små trädgrupper på hyggerna minskar vi intrycket av stora kala ytor och skapar variation i det framtida beståndet. I grupper blir träden mer stormfasta och markberedning och föryngring kan göras mer effektivt jämfört med hur det kan bli om träden lämnas spridda på hygget, säger Andreas och tillägger:

– Jag tycker att avverkning med SCA-nivån är ett bra sätt att bruka de allra flesta skogar på.

Det finns också detaljhänsyn där det inte finns några skillnader mellan SCA-nivån och skogsvårdslagen. Att lämna naturvärdesträd och värdefull död ved är några exempel på det.

– Och på alla trakter, oavsett hänsynsnivå, ska vi självklart undvika skador på mark och vatten och på forn- och kultur lämningar.

ETT BRA VAL

SCA ser att fler och fler privata skogsägare väljer SCA-nivån.

– Om du vill ta vara på fler värden i din skog än bara virkesvärdet, så är SCA-nivån ett bra val. Du får en rikare skog och gör stor skillnad för den biologiska mångfalden, säger Andreas.

En del skogsägare kanske känner en viss tveksamhet eftersom man tror att intäkterna minskar mycket när man lämnar mer hänsyn.

– Men det handlar inte om några större summor och den extra hänsyn som man lämnar gör stor nytta. Vi är dessutom övertygade om att SCA-nivån

FOTO: MISAN LINDQVIST

Andreas Renöfält, skogsekolog vid SCA Skog

också ger produktionsmässiga fördelar, eftersom den skapar mer variationsrika bestånd som är mer motståndskraftiga mot storm- och insektsskador och bränder.

Andreas menar att ytterligare en fördel med att välja SCA-nivån är att det kan ge snabbare handläggningstid för avverkningsanmälan.

– I en avverkningsanmälan med SCA-nivå kan vi exempelvis redovisa att samtliga döda träd och alla grova aspar kommer att lämnas, om nu sådana förekommer på trakten. Det blir då tydligt för Skogsstyrelsens handläggare, som annars kan behöva veta exakt vilka träd som kommer att lämnas för att kunna avgöra om hänsynen är tillräcklig för exempelvis spillkråka eller andra fridlysta arter.

SKAPA FÖRTROENDE

Att ha en hög naturvårdsambition och lämna mer hänsyn än lagen kräver handlar också om att tillsammans skapa förtroende för svenskt skogsbruk, både inom och utanför Sverige, poängterar Andreas.

– Vi skogsägare behöver axla vår del av sektorsansvaret, för att visa att vi lever upp till skogspolitikens devis ”frihet under ansvar”.

Han är noga med att betona att det är helt upp till varje skogsägare att bestämma nivån på hänsynen när ett bestånd ska avverkas. Det finns tillfällen då det kan vara bättre att välja skogsvårdslagens nivå.

– Vill man exempelvis ha brännved till spisen genom att avverka torrträd, då är det skogsvårdslagens nivå man ska välja, eftersom SCA-nivån innebär att alla döda träd ska sparas. Det kan också vara så att man har en liten fastighet där det i stort sett bara finns fin tallskog utan några naturvärden – och då kanske man väljer att avverka enligt skogsvårdslagens nivå eftersom man annars måste lämna en del fint talltimmer som hänsyn, säger Andreas och fortsätter:

– Det finns också skogsägare som har satt av stora delar av innehavet för naturvård och därför väljer att bruka resten av fastigheten enligt skogsvårdslagen.

Givetvis kan man också välja att gå längre än SCA-nivån och lämna ännu mer hänsyn.

– Du kan alltid rådgöra med din virkesköpare utifrån de önskemål du har och vilka förutsättningar som finns på din fastighet, säger Andreas.

*Det finns undantag när det gäller sparad död ved, exempelvis i granbarkborreskadad skog och vid avverkning i stormfälld skog.

Läs mer på följande sidor om skillnader och likheter mellan SCAs och skogsvårdslagens nivå på miljöhänsyn.

SKILLNADER

FOTO: MICHAEL ENGMAN

Oavsett nivå sparas död ved, men med SCA-nivån sparas *all* ved som varit död längre än ett år.

Död ved

SCA SPARAR ALL DÖD VED som är äldre än ett år, både stående och liggande. Skogsvårdslagen anger att man ska lämna äldre vindfällan, lågor (liggande död ved), naturliga högstubbar och torrträdet.

– Död ved är en stor bristvara i dagens skogar. Det är viktigt att vi bevarar många olika typer av död ved eftersom de har olika funktioner för olika arter. Träd som har dött stående har till exempel ofta hunnit utveckla andra kvaliteter än vad omkullblåsta träd har. Solbelyst död ved är särskilt viktig för många insekter, vilket betyder att död ved som lämnas vid förnygringsavverkning ger stor naturvårdsnytta till en liten kostnad, förklarar Andreas.

Utvecklingsträd – kvarlämnade levande träd

MED SCA-NIVÅN LÄMNAR vi alltid minst 10 stormfasta grövre träd per hektar (i genomsnitt på hela trakten). Skogsvårdslagen har inte något sådant minimikrav. SCA-nivån anger också att alla lövträd inom 10 meter från sjöar och vattendrag ska lämnas.

– Även träd som i dag inte har ett högt naturvärde kommer att fylla viktiga ekologiska funktioner i det skogsbestånd som växer upp efter avverkningen. Dessa träd kallas för utvecklingsträd och bidrar till att det nya beståndet får en variation av träd när det gäller ålder, trädslag, grovlek och skiktning. Utvecklingsträden gynnar arter som är beroende av mark där det alltid har funnits träd, bland annat gynnas många marksvampar, säger Andreas.

Utvecklingsträden, som ibland även kallas för "evighetsträd" kommer aldrig att avverkas, utan lämnas för att på sikt dö och förmultna. På så sätt gynnas många olika arter under mycket lång tid.

– Ofta kommer man upp i 10 träd per hektar även om man avverkar enligt skogsvårdslagens nivå, i och med att man exempelvis lämnar kantzoner mot bäckar och inte avverkar i surdråg. Men på trakter där det inte finns någon sådan hänsyn att ta blir skillnaden som störst mellan SCA-nivån och skogsvårdslagens krav. Det gäller främst på tidigare genomgallrade trakter där det saknas naturvärden och där trakten vare sig korsas av bäckar eller gränisar mot sjöar eller myrar, säger Andreas.

SCA lämnar alltid minst 10 grövre träd per hektar som utvecklingsträd, medan SVL-nivån anger minst 3 träd per hektar. Bilden visar fina aspar.

SKILLNADER

Här har en trädgrupp lämnats för att begränsa storleken på den kala ytan.

Begränsning av kala ytor

MED SCA-NIVÅN undviker vi stora kala ytor genom att vid behov lämna träd och trädgrupper på hygget. En trädgrupp består av 10 stycken träd över 15 cm i grovlek. På så vis minskar föryngringsavverkningens inverkan på landskapsbildningen och vi skapar inslag av äldre träd i den framtida skogen. Skogsvårdslagen har inget sådant krav.

SCAs kalytesbegränsning beror på traktens storlek:

- På mindre trakter (< 10 hektar nettoareal) ska det inte finnas kalytor som är större än 3 hektar efter avverkning. Därför lämnar vi 1 trädgrupp per 3-hektars kalyta.
- På större trakter (> 10 hektar nettoareal) ska det inte finnas kala, trädfräa ytor som är större än 1,5 hektar. Därför lämnar vi ett antal trädgrupper som motsvarar 1 trädgrupp per 2-hektars kalyta samt 5 stormfasta träd per hektar kalyta.

– Behovet av att begränsa kala ytor varierar beroende på avverkningstraktens storlek, utformning och hur mycket generell hänsyn det finns i form av naturvärdesträd, hänsynskrävande biotoper och kantzoner. På trakter där sådana naturvärden förekommer sparsamt eller ligger i traktens yttergränser lämnar vi träd och trädgrupper ute på hygget, säger Andreas och betonar:

– Rent allmänt gäller att ju större sammanhängande areal som ska avverkas, desto större är behovet att begränsa de kala ytorna. Ofta kan träd och trädgrupper lämnas i anslutning till något befintligt naturvärde, exempelvis runt något naturvärdesträd eller en naturlig högstubbe. Då gör de störst nytta och hindrar inte heller efterföljande markberedning.

Högstubbar

SCA SKAPAR i snitt 3 högstubbar per hektar i samband med föryngringsavverkning. Skogsvårdslagen har inget sådant krav. Högstubbarna skapas av levande träd, främst lövträd. De fyller en viktig funktion eftersom många insekter är beroende av färsk, död ved.

– Genom att skapa högstubbar kan vi på ett enkelt sätt bidra till den biologiska mångfalden. Vi prioriterar högstubbar av björk. När vi gör högstubbar av gran och tall väljer vi i första hand träd som har kvalitetsfel. Låg virkeskvalitet innebär ofta hög livsmiljö kvalitet för många arter, förklarar Andreas.

Naturliga högstubbar räknas som död ved och lämnas alltid.

Högstubbar är oftast minst tre meter höga.

LIKHETER

Hänsynsytor

STÖRRE OMRÅDEN som ska lämnas, såsom kantzoner och olika typer av hänsynskrävande biotoper, kallas för hänsynsytor.

Dessa ytor identifieras och markeras redan under traktplaneringen och finns med i det traktdirektiv som maskinlaget får innan de ska börja avverka. Samma typer av hänsynsytor lämnas oavsett hänsynsnivå.

Här har en kantzon lämnats mot en bäck. Kantzonen är en typ av hänsynsyta och den lämnas orörd eller plockhuggs vid behov, oavsett om avverkningen görs enligt SCA-nivå eller skogsvårdslagens nivå.

Naturvärdesträd

VISSA TRÄD har särskilt stor betydelse för den biologiska mångfalden och kallas gemensamt för naturvärdesträd. Den här typen av träd förekommer mycket sparsamt i dagens brukade skogslandskap och därför sparas alla naturvärdesträd. Det finns ingen skillnad mellan SCA-nivån och skogsvårdslagen.

Till naturvärdesträd räknas träd med speciella karaktärer, till exempel särskilt grova träd, särskilt gamla träd, träd med öppna brandljud, träd med rovfågelbon och träd med väl synliga tickor (vedsvampar) liksom vissa ovanliga trädslag som sälg och rönn.

– Vid förnygringsavverkning lämnar vi alla träd som uppfyller definitionen för naturvärdesträd. Vanligtvis hanterar vi alla aspar, oavsett grovlek och ålder, som om de vore naturvärdesträd eftersom många rödlistade arter är beroende av just asp. Men eftersom asp är älgens favoritföda har de svårt att förnygra sig och bli grova träd, säger Andreas.

Exempel på naturvärdesträd: en sälg och en gammal tall med pansarbark.

LIKHETER

Undvik skador på mark och vatten

SCA-NIVÅN OCH SKOGSVÅRDSLAGEN anger samma saker: Se till att ha en god planering så att körskador inte uppstår.

SCA använder sedan flera år den egna SED-metoden som står för Skonsam Effektiv Drivning. Den går ut på att noga planera hur maskinerna ska köra, lägga ris från avverkningen på de körvägar som används mest och bygga broar, så att man kan avverka och köra ut virke effektivt utan att skada mark och vatten.

FOTO: ANNA MARITTELL

En gammal husgrund har markerats med kulturstubbar.

Hänsyn till kulturmiljöer

SCA-NIVÅN OCH SKOGSVÅRDSLAGEN anger samma saker: Alla träd på lämningar ska avverkas så att lämningarna inte riskerar att skadas av rotvältor. Man ska inte risa ner lämningarna och inte orsaka några körskador.

Hänsyns- och kulturstubbar

FORN- OCH KULTURLÄMNINGAR har ett lagligt skydd och får inte skadas. Både SCA-nivån och skogsvårdslagen anger därför att så kallade kulturstubbar med 1,3 meters höjd ska ställas ut som markörer runt exempelvis fångstgropar och kolbottnar. Stubbarna fungerar som signal till den som ska markbereda trakten. På samma sätt kan värdefulla lågor och stigar också markeras för att säkerställa att de inte skadas.

FOTO: MICHAEL ENGMAN

Impediment

IMPEDIMENT ÄR MARK som har låg förmåga att producera virke. Det kan till exempel vara trädbevuxen myrmark och berghällar. Både SCA-nivån och skogsvårdslagen anger att impediment inte ska avverkas överhuvudtaget.

Hällmark är ett exempel på impediment.

FOTO: MICHAEL ENGMAN

Målbilder för god miljöhänsyn

SCAs ambition är att våra avverkningar ska leva upp till skogssektorns gemensamma målbilder för god miljöhänsyn. Det gäller både i den egna skogen och när vi anlitas av privata skogsägare.

MÅLBILDERNA för god miljöhänsyn fungerar som vägledning i det praktiska skogsbruket.

Här finns svar på frågor som exempelvis: vilka naturvärden kan det finnas där du planerar att avverka och hur bör hänsynen tas när du utför en föryngringsavverkning.

SCA strävar självklart efter att den

hänsyn som lämnas ska vara funktionell, så att inte värdefullt virke lämnas i onödan.

– Vi strävar efter resurseffektivitet och värdeskapande. På samma sätt som vi tar vara på varje avverkat träd på ett optimalt sätt, ska vi också se till att de träd vi inte avverkar ska ge en så optimal nytta som möjligt, säger Andreas.

Du hittar målbilderna på www.skogsstyrelsen.se